

BIZKAIKO FORU AGIRITEGI HISTORIKOAREN UDAL ATALEKO ISAD

Identifikazio-arloa

Erreferentziazko kodea	ES 48020 AHFB/BFHA MUN
Titulua	Udal Atala
Data(k)	1300 - 1991
Deskribapen maila	Funtsak elkartzea
Deskribapen-unitatearen bolumena eta euskarria	<ul style="list-style-type: none"> – Metro linealak: 3.929 m/l – Katalogatutako espedienteen kop.: 523619 – Kutxak: 23851 – Liburuak: 2324 – Paper-sortak: 142 <p>Katalogatutako udal-funtsen kopurua gehiengoa den arren, oraindik funts batzuk edo zati batzuk geratzen dira horren zain. Papera.</p>

Testuinguru arloa

Ekoizlearen izena	Bizkaiko udalerriak
Instituzio historia	<p>Historia luzeena duen erakundeetako bat da udalerria. Erromatarren garaian sortu ziren, baina Erdi Aroan sortu ziren gaur ezagutzen ditugunen oso antzeko erakundeak.</p> <p>Bizkaian, hiribilduak eta elizateak dira XIX. mendean sortu zuten egitura eta antolaketa aldaketa txiki batzuekin mantentzen jarraitzen duten udalen aitzindari zuzenak.</p> <p>Hiribilduei eta elizateei estatus juridiko desberdina emateak ondorio garrantzitsuak izango ditu haien artxiboetan.</p>

Instituzio historia	<p>Hiribilduak, bestalde, hiri mundua ziren, harresiak, populazio kontzentratuak eta presio demografiko handiagoa zeuzkaten, ekonomia modernoagoa, dibertsifikatuagoa eta komertzialagoa, populazioak erakartzeko poloa, eta horri eskumen administratibo eta judizial gehiago gehitzen zitzaizkion. Faktore horiek guztiak batuta, kontzienteago bihurtu ziren beren izaeraz eta inguruan zuten boterea aldarrikatzeko beharraz. Horren guztiaren ondorioz, dokumentazio gehiago sortu zen, eta dokumentazio hori kontserbatzeko premia handiagoa zegoen. Gainera, denborak aurrera egin ahala, eskumen-sistema gero eta konplexuagoa bihurtu zen, eta administrazio-kudeaketarako aparatu burokratiko handiagoa behar zuen. Beste aldean daude nabarmen landa-izaera duten elizateak, iraupen-ekonomia dutenak eta biztanleria sakabanatua dutenak, eta, gainera, administrazio-eskumen gutxiago dituztenak. Epe luzean, horrek esan nahi du dokumentuak ez zirela behar bezala garatu, eta tokiko botere publikoek ez zutela arretarik eman, administrazio-dokumentuak gorde zituztelako.</p> <p>XIX. mendean, udalek eskumen argi eta berdina finkatzen dituzte guztiontzat, eta horrek artxiboen bateratzea dakar.</p> <p>Oraintsuko historian, Bizkaiko udalerrien kopurua aldatu egin da. 1880. urte inguruan zeuden 122 udalerriak murriztu egin ziren, batez ere Bilbo eta Gernika inguruan XX. mendeko 20. eta 60. hamarkadetan izandako bat egiteko eta anexio-prozesuen ondorioz. Azken desanexio-prozesu baten ondorioz, mende beraren amaieran, 112 udalerrri daude Bizkaian.</p>
Artxibo historia	<p>Erakunde guztiek bezala, udalek beren historian igorri eta jaso duten dokumentazioarekin osatu dute artxiboa. Haien garrantzia zuzenean dago lotuta lortu zuten garapen ekonomikoarekin, eta, beraz, batzuen eta besteen arteko desberdintasunak oso handiak dira.</p> <p>Bizkaiko udal-artxiboen bilakaera lurraldeko toki-erakundeen egoera juridiko desberdinak markatu du. Hiribilduek dokumentu gehiago sortu zituzten, eta elizek baino gehiago kontserbatu behar izan zuten.</p>

<p>Artxibo historia</p>	<p>Hori guztia gehitu behar zaio XVI. mendearen hasierara arte instituzionalizatu ez zen dokumentu-kontserbazioarekiko kezka eskasari. Bizkaiko kasuan, 1745era arte itxaron behar izan zen udalerrri bakoitzak bere dokumentazioa artxibatzeke eta zaintzeko agindu zezan, inbentario batekin, eta, aldi berean, artxiboa eta dokumentuak zaintzeko eskumena zuen pertsona bat arduratu beharko zela xedatu zen.</p> <p>Baina denborak aurrera egiteak eta udal-inguruneen bilakaera sozial, ekonomiko, politiko eta demografikoak ere zuzeneko eragina izango dute udal-artxibo bakoitzaren dokumentu-bolumenean, administrazio-jarduera nabarmen handitzea ekarriko baitu. Hala, XIX. mendearen azken hereneko industrializazio-prozesuak udalerrientzat dokumentuen bolumenaren progresio geometrikoa areagotzea ekarri zuen, neurri handi batean jarduera ekonomiko berrien eta presio demografiko handiaren ondorioz.</p> <p>Eskumenak XIX. mendetik aurrera bateratzeak lagundu egiten du udalerrri guztietan artxiboen uniformetasuna sortzen. XX. mendeko lehen urteetara arte, udalek kezka handia erakutsi zuten beren artxiboen kontserbazioari buruz. Inbentarioen liburuak eramaten ziren, eta dokumentazioa oso ondasun garrantzitsutzat jotzen zen, komunitatearen eskubideak babesten baitzituen.</p> <p>Mendeak aurrera egin ahala, udal-eskumenak finkatzen ari ziren. Artxiboak gero eta azkarrago hazi ziren, eta udal-idazkaria, 1812. urtetik aurrera lege bidez zaindu eta zaintzen zituena, artxibozain-historialariaren figurak ordezkatu zuen baliabide gehien dituzten artxiboetan. Hala ere, kasu gehienetan dokumentazioa inolako ordenarik eta antolaketa-rik gabe pilatu zen, eta horrek espazio-arazo bat eragingo zien udalei, denboran areagotu zena.</p> <p>XX. mendeko 80ko hamarkadaren inguruan, beren artxiboak antolatzeke Bizkaiko Foru Aldundiak abian jarritako laguntzak jaso zituzten udalerrri askok. Plana hainbat kanpainatan gauzatu zen, baina 1900 baino lehenagoko dokumentaziora mugatu zen. Erakunde horretan Serapio Mugicaren taula aplikatu zen.</p>
--------------------------------	--

Artxibo historia	<p>Udalerri gehienek beren artxiboei egokitzeko eta horien antolaketari eusteko zitzuzten zailtasunak egiaztatu ondoren, Aldundiak udalerrien dokumentu-funts historikoak bere artxibo historikoan biltzeko ekimena bultzatu zuen.</p> <p>Udal Atala 1992. urtean sortu zen, Bizkaiko udal artxiboak Bizkaiko Foru Aldundiaren Foru Agiritegian metatzeko plana abian jarri zenean. Dokumentazioa eperik gabe gordailutu zen.</p> <p>Udalek eta Bizkaiko Foru Aldundiak sinatu zuten lagapen-hitzarmenaren arabera, Agiritegira transferitzen den dokumentazioa 1940. urtea baino lehenagokoa izango da, nahiz eta geroago transferitutako dokumentazioa 1970. urtera arte zabaldu zen. Gainera, jabetza eta legezko eskubide guztiak udal jabearen esku jarraituko dute.</p> <p>Alderdiek hartutako konpromisoen artean, Aldundiak bere gain hartzen du dokumentazioa lekualdatzea, jasotzea, zaharberritzea, transkribatzea, kontserbatzea, sailkatzea, antolatzea eta deskribatzea, eta, aldi berean, jabearen udalari emango dio dokumentazio guztia katalogo informatizatu batean, ikertzaileei eta udalari berari sarbidea errazteko. Udalak, bere aldetik, konpromisoa hartu du dokumentazio guztia biltzen laguntzeko eta Foru Agiritegian dauden gainerako dokumentuen egoera berberen erabiltzeko baimena emateko.</p>
Sarrera modua	Bizkaiko Foru Aldundiak eta Bizkaiko hainbat udalek 1992. eta 1993. urteetan sinatutako lagapen-hitzarmen bidez sartu da BFAHren atal honetan gordailatutako dokumentazioa.

Eduki eta egitura arloa

Irismena eta edukia	Bizkaiko udalerriek sortutako dokumentazio historikoa.
Balorazioa, hautaketa eta ezabaketa	Kontserbazio iraunkorreko dokumentazioa.
Sarrera berriak	Beste hitzarmen bat sinatuz gero, sarrera berriak egon daitezke.

<p>Erakundea</p>	<p>Dokumentazioa funtsetan antolatu da, erakunde sortzailearen arabera.</p> <p>Funtsak antolatzeko lana osatzeko, Udal Artxibozainen Lantaldearen sailkapen-taula erabiltzen da, serie batzuekin zabaldua. Hauexek dira serie nagusiak: zuzendaritza, idazkaritza, langileak, enpresa-jarduera, merkataritza-zerbitzuak, kontabilitatea, dokumentazio partikularra, enpresaz kanpoko dokumentazioa eta material bereziak.</p> <p>Hona hemen udal-funtsak (horietako batzuk erabat katalogatuta daude), beste batzuk prozesuan daude eta gainerakoak egiteke daude:</p> <ul style="list-style-type: none">- Abadiño: 620 dokumentu (1556 eta 1945 artekoak). % 100 katalogatua.- Abanto Zierbena: 9.830 dokumentu (1776-1940) % 50 katalogatuta eta % 50 katalogazio-prozesuan- Ajangiz 850 dokumentu (1709 eta 1943 artekoak). % 50 katalogatua.- Amorebieta: 7.264 dokumentu (1641 eta 1966 artekoak). % 30 katalogatuta eta % 70 katalogatuta.- Amorebieta-Etxano: 451 dokumentu (1733 eta 1957 artekoak). Kotsultarako gelan eskuragarri.- Amoroto: 792 dokumentu (1565 eta 1968 artekoak). % 100 katalogatua.- Arakaldo: 259 dokumentu (1755 eta 1952 artekoak). % 100 katalogatua.- Arantzazu: 387 dokumentu (1869 eta 1966 artekoak). % 100 katalogatua.- Areatza: 1.553 dokumentu (1532 eta 1978 artekoak). % 100 katalogatua.- Arrankudiaga: 830 dokumentu (1616 eta 1971 artekoak). % 100 katalogatua.- Arrankudiaga - Zollo: 674 dokumentu (1793 eta 1963 artekoak). % 100 katalogatua.- Arratzu: 1532 dokumentu. (1717-1974). % 100 katalogatua.- Arrieta: 462 dokumentu. (1549-1946). % 100 katalogatua.- Arrigorriaga: 5814 dokumentu. (1604-1967). % 100 katalogatua.- Artea: 1725 dokumentu. (1679-1962). % 100 katalogatua.- Atxondo - Apatamonasterio: 798 dokumentu. (1831-1977). % 100 katalogatua.
------------------	---

Erakundea	<ul style="list-style-type: none">- Atxondo - Axpe Martzaa: 2644 dokumentu. (1544-1963). % 100 katalogatua.- Atxondo - Arrazola: 1534 dokumentu. (1621-1963). % 100 katalogatua.- Aulesti: 856 dokumentu. (1609-1978). % 100 katalogatua.- Bakio: 222 dokumentu. (1845-1962). % 100 katalogatua.- Barrika: 2685 dokumentu. (1739-1964). % 100 katalogatua.- Basauri: 8186 dokumentu. (1693-1940). Katalogoa kontsulta-aretoan eskuragarri.- Bedia: 119 dokumentu. (1704-1990). % 100 katalogatua.- Berango: 1105 dokumentu. (1758-1983). % 100 katalogatua.- Bilbo: 213808 dokumentu. (1300-1980). % 95 katalogatua eta % 5 katalogazio-prozesuan.- Bilbo - Abando: 2138 dokumentu. (1771-1900). % 100 katalogatua.- Bilbo - Begoña 9146 dokumentu. (1771-1900). % 100 katalogatua.- Bilbo - Deustu: 9549 dokumentu. (1673-1926). % 75 katalogatua eta % 25 katalogazio-prozesuan.- Busturia: 1501 dokumentu. (1624-1992). % 100 katalogatua.- Derio: 352 dokumentu. (1569-1962). % 100 katalogatua.- Dima: 94 dokumentu. (1799-1951). % 100 katalogatua.- Ea: 1348 dokumentu. (1881-1971). % 100 katalogatua.- Ea - Bedarona: 13 dokumentu. (1869-1883). % 100 katalogatua.- Ea - Natxitua: 99 dokumentu. (1814-1885). % 100 katalogatua.- Elantxobe: 349 dokumentu. (1782-1948). % 100 katalogatua.- Elorrio: 6345 dokumentu. (1444-1959). % 20 katalogatua, % 40 kontsulta-gelan eskuragarri eta % 40 katalogazio-prozesuan.- Erandio: 17790 dokumentu. (1770-1960). Katalogoa kontsulta-aretoan eskuragarri.- Ereño: 343 dokumentu. (1635-1971). % 100 katalogatua.- Ermua: 210 dokumentu. (1833-1940). % 100 katalogatua.- Etxebarri: 588 dokumentu. (1631-1976). % 100 katalogatua.
------------------	--

Erakundea	<ul style="list-style-type: none">- Gamiz-Fika: 146 dokumentu. (1928-1955). % 100 katalogatua.- Gamiz-Fika: Gamiz: 381 dokumentu. (1736-1940). % 100 katalogatua.- Gamiz-Fika: Fika: 7 dokumentu. (1884-1928). % 100 katalogatua.- Forua: 559 dokumentu. (1709-1967). % 100 katalogatua.- Fruiz: 334 dokumentu. (1648-1948). % 100 katalogatua.- Galdakao: 13639 dokumentu. (1823-1975). % 30 katalogatua, % 40 kontsultagelan eskuragarri eta % 30 katalogazio-prozesuan.- Galdames: 1704 dokumentu. (1614-1968). % 100 katalogatua.- Gatika: 353 dokumentu. (1743-1956). % 100 katalogatua.- Gautegiz Arteaga: 1077 dokumentu. (1608-1974). % 100 katalogatua.- Gordexola: 2462 dokumentu. (1406-1985). % 100 katalogatua.- Gorliz: 1377 dokumentu. (1703-1950). Katalogoa kontsulta-aretoan eskuragarri.- Gueñes: 6080 dokumentu. (1578-1940). Katalogoa kontsulta-aretoan eskuragarri.- Ibarangelu: 2896 dokumentu. (1624-1940). Katalogoa kontsulta-aretoan eskuragarri.- Igorre: 1035 dokumentu. (1737-1981). % 100 katalogatua.- Ispaster: 567 dokumentu. (1525-1956). % 100 katalogatua.- Izurtza: 1.233 (1657-1957). % 100 katalogatua.- Karrantza Harana 1736 dokumentu. (1864-1954). % 100 katalogatua.- Lanestosa: 567 dokumentu. (1525-1983). % 100 katalogatua.- Larrabetzu: 991 dokumentu. (1636-1940). Katalogoa kontsulta-aretoan eskuragarri.- Laukiz: 119 dokumentu. (1835-1951). % 100 katalogatua.- Leioa: 4588 dokumentu. (1731-1940). Katalogoa kontsulta-aretoan eskuragarri.- Lemoa: 835 dokumentu. (1852-1940). Katalogoa kontsulta-aretoan eskuragarri.- Lemoiz: 450 dokumentu. (1704-1940). Katalogoa kontsulta-aretoan eskuragarri.- Lezama: 1091 dokumentu. (1661-1940). Katalogoa kontsulta-aretoan eskuragarri.- Loiu: 761 dokumentu. (1691-1940). Katalogoa kontsulta-aretoan eskuragarri.
-----------	---

Erakundea	<ul style="list-style-type: none">- Mallabia: 178 dokumentu. (1586-1961). % 100 katalogatua.- Mañaria: 795 dokumentu. (1743-1955). % 100 katalogatua.- Maruri-Jatabe: 603 (1815-1940). Katalogoa kontsulta-aretoan eskuragarri.- Mendexa: 1349 dokumentu. (1632-1940). Katalogoa kontsulta-aretoan eskuragarri.- Meñaka: 33 dokumentu. (1786-1940). % 100 katalogatua.- Morga: 597 dokumentu. (1635-1940). Katalogoa kontsulta-aretoan eskuragarri.- Mundaka: 421 dokumentu. (1506-1932). Katalogoa kontsulta-aretoan eskuragarri.- Mungia: 1634 dokumentu. (1841-1969). Katalogazio-prozesuan.- Munitibar: Arbatzegi: 123 dokumentu. (1631-1899). Katalogoa kontsulta-aretoan eskuragarri.- Munitibar: Gerrikaitz: 125 dokumentu. (1565-1883). Katalogoa kontsulta-aretoan eskuragarri.- Munitibar: Arbatzegi - Gerrikaitz: 1143 dokumentu. (1601-1940). Katalogoa kontsulta-aretoan eskuragarri.- Murueta: 942 dokumentu. (1588-1940). Katalogoa kontsulta-aretoan eskuragarri.- Muskiz: 3859 dokumentu. (1844-1970). Katalogoa kontsulta-aretoan eskuragarri.- Muxika: 29 dokumentu. (1650-1902). % 100 katalogatua.- Muxika: Ibarruri: 17 dokumentu. (1539-1935). % 100 katalogatua.- Muxika: Gorozika: 1568 dokumentu. (1772-1966). Kontsulta-gelan eskuragarri.- Nabarniz: 167 dokumentu. (1642-1945). % 100 katalogatua.- Ondarroa: 2107 dokumentu. (1490-1980). % 100 katalogatua.- Orozko: 1098 dokumentu. (1519-1965). % 100 katalogatua.- Ortuella: 18068 dokumentu. (1661-1940). Katalogoa kontsulta-aretoan eskuragarri.- Santurtzi: 7225 dokumentu. (1663-1970). % 10 katalogatua, % 40 kontsulta-gelan eskuragarri eta % 50 katalogazio-prozesuan.- Sondika: 3251 dokumentu. (1761-1985). % 100 katalogatua.- Sopela: 1370 dokumentu. (1819-1956). % 100 katalogatua.
------------------	--

Erakundea	<ul style="list-style-type: none"> - Sukarrieta: 932 dokumentu. (1819-1960). % 100 katalogatua. - Turtzioz: 7349 dokumentu. (1529-1987). % 100 katalogatua. - Ubide: 236 dokumentu. (1669-1952). % 100 katalogatua. - Ugao: 10407 dokumentu. (1832-1955). Katalogoa kontsulta-aretoan eskuragarri. - Urduliz: 1135 dokumentu. (1803-1990). % 100 katalogatua. - Urduña: 96 dokumentu. (1942-1936). 8779 dokumentu. (1256-1940). % 1 katalogatua. Katalogoa kontsulta-aretoan eskuragarri. - Trapaga 11794 dokumentu. (1839-1984). % 60 katalogatua. - Trapaga 7406 dokumentu. (1873-1927). % 40 kontsulta-aretoan eskuragarri dagoen katalogoa. - Zaldibar: 2470 dokumentu. (1462-1967). % 100 katalogatua. - Zalla: 8252 dokumentu. (1651-1991). % 100 katalogatua. - Zamudio: 1280 dokumentu. (1785-1976). % 100 katalogatua. - Zamudio eta Derio: 196 dokumentu. (1925-1939). % 100 katalogatua. - Zaratamo: 3184 dokumentu. (1600-1984). % 100 katalogatua. - Zeanuri: 4083 dokumentu. (1532-1964). % 100 katalogatua. - Ziortza-Bolibar: 2831 dokumentu. (1563-1974). % 100 katalogatua. <p>Dokumentazio guztia ordenatuta dago Bizkaiko Foru Agiritegi Historikoa hartzen duen eraikinean dauden kutxetan.</p>
-----------	---

Sartzeko eta erabiltzeko baldintzen arloa

Sartzeko baldintzak	Sarrera askea. Salbuespenetarako, ikus Bizkaiko Foru Agiritegi Historikoaren ISAD.
Erreproduktzio baldintzak	Erreproduktzio askea. Salbuespenetarako, ikus Bizkaiko Foru Agiritegi Historikoaren ISAD.
Dokumentuen hizkuntza/idazkera	Gaztelania.
Ezaugarri fisikoak eta baldintza teknikoak	Kontserbazioaren egoera askotarikoa da.
Deskribapen tresnak	Bizkaiko Foru Artxibo Historikoaren Udal Atalean hauek erabiltzen dira:

<p>Deskribapen tresnak</p>	<ul style="list-style-type: none"> a. Sailkapen-koadroa. b. ARWE datu-basea, artxiboari buruzko katalogazioa kudeatzeko. Hainbat sarbide-puntu eta onomastika, toponimia eta gaikako indize ditu. c. ARIT datu-basea, kanpo-kontsultarako, aurrekoaren informazio eta sarbide berarekin. <p>Bai katalogatuta dagoen dokumentazioaren zatia, bai inbentariatuta dagoena, eskuragarri dago jendearentzat, legeek zehaztutako salbuespenetan izan ezik.</p>
----------------------------	---

Lotutako dokumentazio arloa

<p>Jatorrizko dokumenturik ote dagoen eta horien kokalekua</p>	<p>Dokumentazio guztia originala da.</p>
<p>Kopiarik ote dagoen eta horien kokalekua</p>	<p>Bizkaiko Foru Agiritegi Historikoa gordetzen duen dokumentazioaren zati bat digitalizatzen eta Interneten erabiltzaileen eskura jartzen ari da. Sarbidea ARITen datu-basearen bidez ere egiten da.</p> <p>Dokumentazioaren zati baten kopia digitalizatuak daude, baina digitalizazio-prozesua gauzatzen ari da; beraz, zehaztuko dugun informazioa zabaldu egingo da.</p> <p>Akta-liburuak, 1830 baino lehenagoko dokumentazioa, 1900 baino lehenagoko dokumentazioa (planoak barne), eta 1910 baino lehenagoko biztanleen erroldak digitalizatu dira.</p>
<p>Lotutako deskribapen unitatea</p>	<p>Dokumentu-iturriak daude udal atalean BFAHren gainerako ataletan, batez ere administrazio-atalean eta atal judizialean.</p>
<p>Argitalpenei buruzko oharra</p>	<p>Bizkaiko Foru Aldundia, (1997). Bizkaiko ondare historikoaren hamar urteko kudeaketa. Kultura Saila. Ondare Historikoaren Zerbitzua.</p>

Oharren arloa

<p>Oharrak</p>	<p>Bizkaiko Foru Agiritegi Historikoko Udal Atalak artxibo historikoaren funtzioa betetzen du funtsak gordailutu dituzten udalerrientzat.</p>
----------------	---

Kontrol arloa

Artxibozainaren oharra	Actuaciones Culturales Estrategicas 4 SL enpresak Bizkaiko Agiritegi Historikoko udal-atalerako egindako deskribapena, bertako teknikariak gainbegiratuta.
Arauk edo erregelak	General International Standard Archival Description, Second Edition, ISAD (G) (Agirien Deskribapenerako Nazioarteko Arau Orokorra). Deskribapen Agirien Batzordeak hartutakoa Agirien Nazioarteko Kontseiluan, Stockholmen (Suedia), 1999ko irailaren 19-22an. Madril. 2000.
Deskribapenaren data	2020/01/20